

የደቡብ ኢትዮጵያ ክልላዊ መንግስት

ደቡብ ኢትዮጵያ ነጋሪት ጋዜጣ

DEBUB ETHIOPIA NEGARIT GAZETA

OF THE SOUTH ETHIOPIA REGIONAL STATE

---ኛ ዓመት ቁጥር...
አርባ ምንጭ ታህሳስ...ቀን ፪ሺ፲፮ ዓ.ም

በደቡብ ኢትዮጵያ ክልላዊ መንግስት
ምክር ቤት ጠባቂነት የወጣ

--- Year No -----
Arba Minch; December, 2023

አዋጅ ቁጥር 26/2016 ዓ.ም

የደቡብ ኢትዮጵያ ክልላዊ መንግስት

የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ

መግቢያ

የመሬት ባለቤትነት መብት የመንግሥትና የህዝብ ብቻ መሆኑ በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግስት በመረጋገጡና የደቡብ ኢትዮጵያ ክልል ሕገ መንግስትም የመሬት ባለቤትነት መብት የመንግስትና የሕዝብ ብቻ መሆኑ በመደንገጥ፤

መሬትንና የተፈጥሮ ሀብትን ለማስተዳደር ለክልሎች የተሰጠው ሥልጣን በሥራ ላይ የሚውለው የፌዴራል መንግሥቱ በሚያወጣው ሕግ መሠረት መሆኑን የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ-መንግሥት ስለምደንግግ፤

በተለያዩ የክልሉ የሥነ ምግባር ቀጠናዎች ላይ ተመስርቶ የክልሉ ዘላቂ የገጠር መሬት መሪ ዕቅድና በዞንና በወረዳ አሳታፊ ዝርዝር የመሬት አጠቃቀም ዕቅዶችን በማወጣትና በመተግበር መሬትን ከፍተኛ ጠቀሜታ በሚሰጥ መልኩ ለመጠቀምና የተፈጥሮ ሀብቶችን በዘላቂነት በመጠበቅ ለመጭወት ውልድ ማስተላለፍ በማስፈለጉ፤

የአርሶ አደሮች፣ የክሬል አርብቶ አደሮችን፣ የአርብቶ አደሮችን በመሬት የመጠቀም መብታቸውን የሚያጠናክር እንዲሁም የመሬት ባለይዘታዎች የሆኑ ሰዎች ይዘታቸውን በውርስ፣ በስጦታ፣ በልውውጥ፣ በኪራይ የሚያስተላልፉበትን መንገድ የሚያመቻች ዘመናዊና ፍትሃዊ የገጠር መሬት አስተዳደር ሥርዓት መዘርጋት አስፈላጊ በመሆኑ፤

የገጠር መሬት መረጃን ጥራቱን በጠበቀ መልኩ በማደራጀትና ወቅታዊ በማድረግ ለተጠቃሚው ህብረተሰብና ለመንግስት በአግባቡ ተደራሽ ለማድረግ የሚያስችል ከክልል እስከ ታችኛው የአስተዳደር ዕርክን የሚዘልቅ ዘመናዊና ቀልጣፋ የገጠር መሬት መረጃ ስርዓት መዘርጋት በማስፈለጉ፤

የሴቶች፣ አቅመ ደካሞችና ለችግር ተጋላጭ የሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች በመሬት ይዘታ ባለቤትነት እኩል የመጠቀም መብት ያለምንም ተጽዕኖ ማረጋገጥ በማስፈለጉ፤

የመሬት ለምነትና የአካባቢ ደህንነት እንዲጠበቅና የመሬት አስተዳደርና ቀጣይነት እንዲኖረው በህዝብ ተሳትፎ እንዲታገዝ በማድረግ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀሙን ግልፅነትን የተላበሰና ተጠያቂነትን የሚያስከትል አሰራር መዘርጋት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤

ክልሎች የፌዴራል መንግሥት በሚያወጣው ሕግ መሠረት መሬትን የማስተዳደር ሥልጣን የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ-መንግሥት በአንቀጽ 52/2/ (መ) የተሰጠ ስለሆነ፤

የደቡብ ኢትዮጵያ ክልል ምክር ቤት በክልል ሕገ መንግስት አንቀጽ 54 ንዑስ አንቀጽ 3 መሠረት ይህንን አዋጅ አውጥቷል።

ክፍል አንድ
ጠቅላላ ድንጋጌዎች

1. አጭር ርዕስ

ይህ አዋጅ "የደቡብ ኢትዮጵያ ክልላዊ መንግስት የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 26 /2016 ዓ.ም" ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል።

2. ትርጓሜ

የቃሉ አገባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በስተቀር በዚህ አዋጅ ውስጥ፤

1. «ክልል» ማለት የደቡብ ኢትዮጵያ ክልል ነው።
2. «የገጠር መሬት» ማለት ከማዘጋጃ ቤት ክልል ዉጭ ወይም አግባብ ባለው ሕግ "ከተማ" ተብሎ ከሚሰይመው ዉጪ ያለ ማንኛውንም መሬት ነው።
3. «የገጠር መሬት አስተዳደር» ማለት በገጠር መሬት ይዘታ ላይ ዋስትና የሚሰጥበት፣ በገጠር መሬት ተጠቃሚዎች መካከል የሚነሱ አለመግባባቶች የሚፈቱበት፣ ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ መብትና ግዴታዎች የሚተገበሩበት እንዲሁም የባለይዘታዎች ማሳዎችንና መሬቶችን መረጃ በመሰብሰብ፣ በማደራጀትና በመተንተን ለተጠቃሚዎች እንዲደርሱ የሚደረግበት ሂደት ነው።
4. «የመሬት አጠቃቀም» የሰው ልጅ የተለያዩ ጥቅሞችን ለማግኘት ሲል በመሬት ላይ የሚያደርገው ማንኛውም የተግባር ክንዋኔ ነው።
5. «የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ» ማለት አካላዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ መረጃዎችን መሠረት በማድረግ የገጠር መሬት ሊሰጥ ከሚችለው የተለያዩ የመሬት አጠቃቀም አማራጮች መካከል የመሬት መገባደጃና የአካባቢን ብክለት ሳያስከትሉ ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ የሚያስገኙት አማራጮች የሚወሰኑበትና ተግባራዊ የሚደረጉበት የአሠራር ዘዴ ወይም ስርዓት ሲሆን ስልታዊና የአካባቢ ልማት ዕቅዶችን ያጠቃልላል።
6. «የይዘታ መብት» ማለት ማንኛውም አርሶ አደር፣ ከፊል አርብቶ አደርና ወይም አርብቶ አደር የገጠር መሬትን ለተፈቀደለት ዓላማ መጠቀም፣ ማከራየት፣ በዕዳ

ዋስትና ማስያዝ፣ ከባለ ሀብት ጋር በጋራ ማልማት፣ በወርስ ወይም በስጦታ ማስተላለፍ፣ ኩታ ገጠም ማድረግ እንዲሁም ልወወጥ መብት ሲሆን፣ በመሬቱ ላይ በጉልበቱ፣ በዕውቀቱ ወይም በገንዘቡ ንብረት ማፍራትንና ያፈራውን ንብረት መሸጥ መለወጥን፣ ማወረስንና በስጦታ ማስተላለፍን ይጨምራል።

7. «የቤተሰብ አባል» ማለት ባለይዘታ ከሆኑ ባል እና ሚስት ወይም ከሁለቱ በአንዳቸው የተወለደ ልጅ፣ የጉዲፈቻ ልጅ እና ከባለይዘታው ጋር አብሮ በመኖር ከይዘታው ጥቅም በመጋራት የሚኖር የራሱ መተዳደሪያ የለሌው ሰውን ይጨምራል።
8. «ሞግዚት» ማለት ለአካለ መጠን ያልደረሱና ወላጆቻቸውን በሞት ወይም በሌላ ምክንያት ያጡ ልጆችን የሚያሳድግ ወይም በህግ ፊት ችሎታ የሌለውን ሰው የሚወክል ሕጋዊ ሰው ነው።
9. «አርሶ አደር» ማለት መደበኛ ወይም ቋሚ መተዳደሪያው የግብርና ሥራ የሆነ የገጠር ህብረተሰብ ክፍል ነው።
10. «ከፊል አርብቶ አደር » ማለት በዋነኝነት እንስሳትን በማርባትና በተወሰነ ደረጃ ከእርሻ በሚገኝ ምርት ላይ ኑሮውን የመሠረተ የገጠር ህብረተሰብ ክፍል ነው።
11. «አርብቶ አደር» ማለት መደበኛ ወይም ቋሚ መተዳደሪያው እንስሳት በማርባት ኑሮውን የመሠረተ የገጠር ህብረተሰብ ክፍል ነው።
12. «አነስተኛ የይዘታ መጠን» ማለት ምርት የመስጠት አቅሙ የአንድን አርሶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር የምግብ ዋስትና ለማረጋገጥ፣ ለእንስሳት ግጦሽ፣ ለቤት መስሪያና ለጓሮ አትክልት ልማት በቂ ነው ተብሎ በይዘታነት የሚሰጥ ዝቅተኛ የይዘታ መጠን ሲሆን ይዘታው ከ0.25 ሄክታር በታች የሆነ ነው።
13. «የግል ይዘታ» ማለት በአርሶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር ወይም አርብቶ አደር ወይም ሌሎች በሕግ መብት የተሰጠው አካል በዚህ አዋጅ መሰረት የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር/ሰርቲፍኬት/ የማሳ ካርታ ተዘጋጅቶለት በግል የሚጠቀሙበት የገጠር መሬት ነው።
14. «የወል ይዘታ» ማለት የአካባቢ ማህበረሰብ በጋራ ይዘታነት ሳይከፋፈል በአንድነት ለግጦሽ፣ ለደንና ለማህበራዊ አገልግሎቶች የሚጠቀሙበት የገጠር መሬት ነው።
15. «የመንግስት ይዘታ» ማለት በወል ወይም በግል ይዘታ ያልተያዘ መሬት ሲሆን የመንግስት ተቋማት ይዘታዎችን፣ የደን መሬቶችን፣ የዱር እንስሳትና ጥብቅ ቦታዎችን፣ ፓርኮችን፣ የመንግሥት እርሻ መሬት፣ የማዕድን መሬቶችን፣ ሀይቆችን፣ ወንዞችንና ለሎችን በተመሳሳይ መልኩ የተያዙትን ያጠቃልላል።
16. «የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር /ሰርቲፍኬት/ ማለት በገጠር መሬት የመጠቀምን መብት ለማረጋገጥ አግባብ ባለው አካል የሚሰጥ ሆኖ መብትና ግዴታን የያዘ ህጋዊ ሰነድ ነው።

17. «የመሬት ምዝገባ» ማለት የገጠር መሬትን በመለካት የሚገኝበትን ቦታ፣ የመጠቀም መብትን፣ ባለይዘታነትን፣ የለምነቱን ደረጃና ስፋቱን ጨምሮ የተሟላ መረጃ በመዝገብ ላይ የማስፈር ሥራ ነው።
18. «አግባብ ያለው አካል» ማለት ፍትሃዊና ዘለቂታዊ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት እንዲሰፍን የሚያደርግና ተግባሩንም ለመከታተል የተቋቋመ የክልል፣ የዞን፣ የወረዳና የቀበሌ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ተቋም ነው።
19. «የመሬት መረጃ ሥርዓት» ማለት የመሬት መረጃዎችን በማሰባሰብ፣ በመተንተን የመረጃ ቋት ውስጥ በማደራጀትና በአግባቡ እንዲያዙ በማድረግ ለተለያዩ ተጠቃሚ ክፍሎች የማሰራጨት ሥርዓት ነው።
20. "ሽግሽግ" ማለት በመስኖ መሬት ወይም በወል መሬት ወይም አስፈላጊነቱ በህግ በሚወሰን መሬት ላይ ብቻ የሚፈጸም የማሽጋሽግ ተግባር ነው።
21. "ኪራይ" ማለት ባለሀብትም ሆነ ሌሎች ህጋዊ አካላት ከአርሶ አደሮች፣ ከአርብቶ አደርና ከፊል አርብቶ አደር ለተወሰነ ጊዜ ብቻ መሬት የሚከራይበት ስርአት ነው።
22. «የሊዝ ኪራይ» ማለት ባለሀብት ከመንግሥት ለተወሰነ ጊዜ በሊዝ ህግ መሰረት መሬትን የሚያከራይበት ሥርዓት ነው።
23. "የህዝብ ጥቅም" ማለት በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መንገድ ለህዝብ አገልግሎት የሚሰጡ መንግስታዊ እና መንግሥታዊ ያልሆኑ እንደ ትምህርት ቤት፣ የጤና ተቋም፣ ኃይማኖት ተቋማት፣ የገበያ ስፍራ፣ የመንገድ መሰረተ-ልማት፣ የወሃ ተቋማትና እነዚህን የመሳሰሉ ክፍሎችም ሆነ በፌደራል መንግሥታት አማካኝነት ለህዝብ እድገት ይጠቅማሉ ተብለው በገጠር መሬት ላይ የሚከናወኑ ተግባራትን ያጠቃልላል።
24. "ሰው" ማለት በተፈጥሮ ወይም በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው።

3. የጾታ አገላለጽ

በዚህ አዋጅ ውስጥ በወንድ ጾታ የተደነገገው የሴትንም ጾታ ያካትታል።

4. የአዋጁ ተፈጻሚነት ወሰን

ይህ አዋጅ በደቡብ ኢትዮጵያ ክልል በሚገኝ በማንኛውም የገጠር መሬት ላይ ተፈጻሚነት ይኖረዋል።

ክፍል ሁለት

የገጠር መሬት ስለማግኘት፣ ስለመጠቀም እና ስለማስተዳደር

5. የይዘታ ዓይነቶች

በገጠር መሬት ላይ ያሉ የይዘታ አይነቶች የግል፣ የወል እና የመንግስት ናቸው።

6. የገጠር መሬት ባለይዘታ ስለመሆን

የገጠር መሬት ባለይዘታ መሆን የሚችለው የክልሉ ነዋሪ የሆነና በዋነኛነት በግብርና ሥራ የሚተዳደር ወይም በዚህ የሙያ መስክ ለመተዳደር የሚፈልግ ማንኛውም ሰው

ነው።

7. ስለይዘታና የመጠቀም መብቶች መከበር

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ይዘታ ተጠቃሚ መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው። ስለሆነም በዚህ አዋጅ አንቀጽ 24 እና 31 ስር በተደነገገው መሰረት ካልሆነ በስተቀር ማንኛውም ሰው የያዘውን መሬት ከፈቃዱ ውጪ እንዲለቅ አይገደድም፤
2. በገጠር መሬት የመጠቀም መብት የተሰጠው ማንኛውም ሰው በዚህ አዋጅ ወይም ይህንን አዋጅ ለማስፈጸም በሚወጣ ደንብ ከተደነገገው ውጭ በሆነ ምክንያት ይህንኑ የመጠቀም መብቱን አያጣም።

8. የገጠር መሬት ስለማግኘት

1. በክልሉ ውስጥ የሚኖሩ አርሶ አደሮች ፣ ከፊል አርብቶ አደሮችና አርብቶ አደሮች የገጠር መሬት በነጻ የማግኘትና የመጠቀም መብት አላቸው።
2. ዕድሜው 18 ዓመትና ከዚያ በላይ የሆነ ማንኛውም የክልሉ ነዋሪ በግብርና ሥራ የሚተዳደር ወይም ለመተዳደር የሚፈልግ የገጠር መሬት በይዘታ የማግኘትና የመጠቀም መብት አለው።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) የተደነገገው ቢኖርም ዕድሜያቸው 18 ዓመት ያልሞላቸው እና ወላጆቻቸው በሞት ያጡ ህፃናት የሚተዳደሩበት መሬት በሞግዚቶቻቸው ወይም በወኪሎቻቸው ወይም በአሳዳጊዎቻቸው አማካኝነት የማግኘት መብት አላቸው።
4. በግብርና ሥራ መስማራት የሚፈልጉ ሴቶች መሬት በነጻ የማግኘትና የመጠቀም መብት አላቸው።
5. ለስራ ዕድል ፈጠራ በማህበራት የተደራጁ ሥራ አጥ ወጣቶች የወልና የለሙ የተፋሰስ መሬቶችን በጊዜያዊነት ማግኘትና መጠቀም ይችላሉ።
6. ባልና ሚስት በይዘታቸው እኩል የመጠቀም መብት አላቸው። ከጋብቻ በፊት የነበራቸውን ይዘታ በጋብቻ ምክንያት አያጡም። ከጋብቻ በፊት የነበራቸው ይዘታ እንዲሁም ከጋብቻ በኋላ በውርስ ወይም በሌላ መንገድ ያገኙትን መሬት በጋራ የመጠቀም መብት አላቸው።
7. እማወራ ወይም የቤተሰብ ኃላፊ ሴቶች በይዘታቸው የመጠቀም መብት መብት አላቸው።
8. ይዘታ ያላቸው ባል ወይም ሚስት በሌላ አካባቢ መኖር ወይም መሞት ሌላውን በህይወት ያለውን የቤተሰብ አባል በይዘታው የመጠቀም መብትን አያሳጣውም ።
9. አርሶ አደሮች፣ ከፊል አርብቶ አደሮችና አርብቶ አደሮች ለጋራ ጠቀሜታ የሚሆን ማለትም ለግጦሽ፣ ለማህበራዊ፣ ለባሕላዊና ለእምነት ጉዳዮች መሬት በነፃ የማግኘትና የመጠቀም መብት አላቸው።
10. ማንኛውም አርሶ አደር፣ አርብቶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር ቤተሰብ አባል ከቤተሰቡ በስጦታ ወይም በውርስ የገጠር መሬት ሊያገኝ ይችላል።

11. ማንኛውም በግብርና ስራ ለመተዳደር የሚፈልግ የክልሉ ነዋሪ በሰፊ ስራ መሬት የማግኘትና የመጠቀም መብት አለው።
12. አረጋውያን፣ አቅመ ደካማና አካል ጉዳተኛ ዜጎች የገጠር መሬት ባለይዞታ የመሆንና የመጠቀም መብት አላቸው።
13. ለአርሶ አደር፣ አርብቶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር ቅድሚያ በመስጠት
 - ሀ/ በግብርና ልማት ለሚሰማሩ ባለሀብቶች በፌዴራልና በክልል ደረጃ በወጡ የኢንቨስትመንት ፖሊሲዎችና ህጎች መሠረት በገጠር መሬት የመጠቀም መብት ይኖራቸዋል።
 - ለ/ መሬት ባለሀብቶች ለኢንቨስትመንት ዓላማ ለመስጠት መሬቱን የመለዩት፣ አዘጋጅቶ የማቅረብ እና ካርታ የመስጠት ሥራ በወረዳ መሬት አስተዳደር እና አጠቃቀም ጽ/ቤት በኩል ተግባራዊ ይደረጋል።
 - ሐ/ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ ማህበራት፣ የእምነት ተቋማት ከማልማት አላማው ጋር እየታየ በገጠር መሬት የመጠቀም መብት ይኖራቸዋል።
 - መ/ በዚህ ንዑስ አንቀጽ (ሐ) የተጠቀሱት የመሬት ተጠቃሚዎች በመሬት ላይ የሚኖራቸው መብት የመጠቀም መብት ብቻ ሲሆን የማከራዩት፣ የማውረስ፣ በስጦታ የማስተላለፍ፣ ከባለሀብት ጋር በጋራ የማልማት፣ ለብድር ዋስትና የማስያዝ መብት አይኖራቸውም።

9. ስለገጠር መሬት ሽግግር

1. በመንግሥት እና መንግሥታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች ወጪ ተሰርተው አርሶ አደሮች፣ ለከፊል አርብቶ አደሮችና ለአርብቶ አደሮች የሚሰጡ የመስኖ መሬቶች በአግባቡና በፍትሃዊነት መጠቀም እንዲቻል ሽግግር ሊካሄድ ይችላል፣ ዝርዝሩ በህግ ይወሰናል።
2. የገጠር መሬት ይዞታቸውን ለመስኖ አውታር ግንባታ ሲባል ለሚያጡ አርሶ አደሮች ከፊል አርብቶ አደሮች እና አርብቶ አደሮች በአካባቢው ከሚዘረጋው የመስኖ ልማት ፍትሃዊ በሆነ መንገድ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ሽግግር ሊደረግ ይችላል። ዝርዝሩ በህግ ይወሰናል።

10. ድልድል

1. ባለይዞታዎች በሕይወት የሌሉና ወራሽ የሌላቸው ወይም በሰፊ ወይም በፍላጎታቸው ከተወሰነው ጊዜ በላይ አካባቢውን ለቀው የቆዩ ከሆነ ይዞታቸው መሬት አልባ ለሆኑ ወይም መሬት ላነሳቸው አርሶ አደሮች፣ ከፍል አርብቶ አደሮች እና አርብቶ አደሮች በድልድል ሊሰጥ ይችላል። ዝርዝሩ በህግ ይወሰናል።
2. ለግብርና ሥራ ሊውሉ የሚችሉ በግል ያልተያዙ የወልና የመንግሥት መሬቶች በአካባቢው ለሚገኙ መሬት አልባ ወጣቶችና መሬት ላነሳቸው አርሶ አደሮች ድልድል ሊደረግ ይችላል። ዝርዝሩ በህግ ይወሰናል።

11. የገጠር መሬት የመጠቀም መብት ፀንቶ ስለሚቆይበት ጊዜ

1. የአርሶ አደሮች፣ ከፊል አርብቶ አደርና አርብቶ አደሮች በይዞታቸው ላይ ያላቸው የይዞታ መብት የጊዜ ገደብ የለውም።

2. መንግስታዊ እና ሃይማኖት ተቋማት በስተቀር ሌሎች የይዘታ ተጠቃሚዎች በገጠር መሬት የመጠቀም መብት በጊዜ ልገደብ ይችላል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 የተደነገጉት ቢኖሩም መንግስት የገጠር መሬት ለህዝብ ጥቅም ለመውሰድ ያለውን ስልጣን የሚነካ አይሆንም።

ክፍል ሶስት

የገጠር መሬትን ስለመለካት፣ ስለመመዘገብና የይዘታ ማረጋገጫ ስለመስጠት

12. ይዘታን ስለመለካት

1. በግል፣ በወልና በመንግስት እና መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች ይዘታቸው ስር ያሉ የገጠር መሬቶች በዘመናዊ የቅየሳ መሣሪያ የመሬት ስፋታቸውን በመለካት፣ እንዲሁም የመሬት አጠቃቀሞቻቸውንና የለምነት ደረጃቸውን በየደረጃው በተቋቋመ የመረጃ ማዕከላት በመመዘገብ የይዘታ ድንበራቸውን የሚያሳይ የማሳ ካርታ ይዘጋጅላቸዋል።
2. የትኛውም መሬት በሚለካበት ጊዜ በተቻለ መጠን የመሬቱ አዋሳኝ ባለይዘታዎች ወይም ተወካዮቻቸው በስፍራው ተገኝተው ድንበሮቻቸውን እንዲያሳዩ ጥሪ ይደረግላቸዋል። የመሬቱ ቅየሳ የሚካሄደውም የባለይዘታዎችን ማሳዎች መነሻ በማድረግ ይሆናል።
3. በመሬቱ አለካክና በድንበሩ አካላለል ረገድ ቅሬታ የተነሳ እንደሆነ፦
 - ሀ. ክርክር የተነሳበትን ጉዳይ በቦታው ወዲያውኑ ተወያይተው እንድፈቱ ዕድል ይሰጣል።
 - ለ. በወይይቱ ያልተስማሙ ከሆነ መሬቱ ይለካና ቅሬታ ያለው መሆኑ በቅሬታ ማቅረብያ ቅጽ ተመዝግቦ ይታለፋል።
 - ሐ. ያልተስማሙበትን ጉዳይ በተከራካሪ ወገኖች በሚመረጥ አስማሚ ሽማግሌዎች በቀበሌው መሬት አስተዳደር ኮሚቴ በኩል እንድፈታ ይደረጋል።
 - መ. በመሬት አስተዳደር ኮሚቴ ያልተፈታ ከሆነ መብቱን በሕግ ለማስከበር የሚፈልግ ወገን በመደበኛ ፍርድ ቤት በማቅረብ ማስወሰን ይችላል።
4. የትኛውም መሬት ከተለካ በኋላ መጠኑ በተለያዩ ምክንያቶች ተለውጦ የተገኘ እንደሆነ እንደገና ተለክቶ አዲስ ካርታ ይዘጋጅለታል።

13. የገጠር መሬት አነስተኛ ወለልን ስለመወሰን

1. ቀደም ሲል የነበረው በዝናብም ሆነ በመስኖ የሚለማ የአንድ ቤተሰብ የመሬት ይዘታ ስፋት እንዳለ ሆኖ ወደፊት የሚሰጠው ይዘታ መጠን፣
 - ሀ. በዝናብ የሚለማ ሲሆን አነስተኛ የይዘታ መጠን ከ0.25 ሄክታር በታች መሆን የለበትም።
 - ለ. በመንግሥት ወጪ ተሠርቶ ለአርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮችና ከፊል አርብቶ አደሮች የሚሰጥ የመስኖ መሬት ከሆነ መጠኑ ከ0.25 እስከመ 0.5 ሄክታር ይሆናል።
2. የገጠር መሬት በውርስ በሚተላለፍበት ወቅት የሚተላለፈው ይዘታ መጠን ከአነስተኛው የይዘታ መጠን በታች ከሆነ መከፋፈል የለበትም።

3. ባልና ሚስት በሚፋቱበት ወቅት ይዘታቸው ከአነስተኛ ወለል በታች ከሆነ ከማከፋፈል ውጭ በሌላ አማራጭ እንዲጠቀሙ ይደረጋል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።

14. ስለመሬት ምዝገባና የመረጃ አያያዝ

1. ይህንን አዋጅ መሠረት በማድረግ አግባብ ባለው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አካል ኃላፊነት የተሰካ ማናቸውም የገጠር መሬት ይዘታ ለዚህ ዓላማ በተቋቋመው የመሬት መዝገብ ውስጥ ይመዘገባል፤
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) ስር በሰፈረው ድንጋጌ መሠረት የሚካሄደው የገጠር መሬት ምዝገባ የመሬቱን ባለይዘታ ሙሉ ስም፣ ይዘታው የተገኘበትን ሁኔታ፣ የመሬቱን አዋሳኞች፣ የለምነቱን ደረጃ፣ መሬቱ የሚውልበትን አገልግሎትና ባለይዘታው ያሉበትን ግዴታዎች የሚገልጽ መረጃ አካቶ መያዝ ይኖርበታል።
3. ከመሬቱ ጋር ተያያዥነት ያለውን መብትና ግዴታ የሚመለከት ማናቸውም ጉዳይ መሬቱ በሚገኝበት ወረዳ ላለው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ ካልተመዘገበ በስተቀር በሶስተኛ ወገኖች ላይ መቃወሚያ ሆኖ ሊቀርብባቸው አይችልም።
4. መሬት-ነክ መረጃ በባሕረ-መዝገብም ሆነ ለዚህ ዓላማ በተዘጋጀው የኤሌክትሮኒክስ ቅጅ ላይ መመዝገቡ በሕግ ፊት እኩል ተቀባይነት ይኖረዋል።
5. በሀሰተኛ መረጃ ላይ ተመስርቶ የተካሄደ ማናቸውም ምዝገባ ሕጋዊ ውጤት አይኖረውም፤
6. በመዝጋቢው ስህተት ምክንያት በማንኛውም ሰው ላይ ጉዳት የደረሰ እንደሆነ ስህተቱን የፈጠረው አካል የዲስፕልን እርምጃ መወሰዱ እንደተጠበቀ ሆኖ በፍታብሔር እና በወንጀል ተጠያቂ ይሆናል።
7. አስመዝጋቢውም ቢሆን በምዝገባ ለተፈጠረው ስህተት የራሱ አስተዋፅኦ እንደነበረው የተረጋገጠ ከሆነ በፍታብሔርና ተገቢ ሆኖ ሲገኝም በወንጀል ሕጋት ተጠያቂ ይሆናል።

15. ስለ ገጠር መሬት ይዘታ ማረጋገጫ ደብተር

1. የገጠር መሬት በይዘታ የተሰጠው ማንኛውም ሰው የመሬቱ ዝርዝር የተመዘገበበት የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር በስሙ ተዘጋጅቶና ፎቶግራፍ ተለጥፎበት አግባብ ባለው የወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽ/ቤት በኩል ይሰጠዋል።
2. የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር የባለይዘታው በሕግ የተጠበቀ መብት ማስረጃ ነው። የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር የይዘታ ባለቤትነትን ለማረጋገጥ የሚያስችል በቂ ማስረጃ ተደርጎ ይገመታል።
3. መሬቱ በባልና ሚስት ወይም በሌሎች ሰዎች በጋራ የተያዘ ከሆነ የይዘታ ማረጋገጫ ደብተሩ የሚዘጋጀው በሁሉም ወገኖች ስም ይሆናል።
4. የመሬት ይዘታ ማረጋገጫ ደብተሩ በአንደኛው ስም ብቻ ተዘጋጅቶ ከተሰጠ በኋላ ጋብቻ የተፈፀመ እንደሆነ ተጋቢዎች መሬቱን የጋራ ይዘታ ለማድረግ ሊስማሙ ይችላሉ። ባልና ሚስት የግል የነበረውን መሬት በስምምነት የጋራ በሚያደርጉበት ጊዜ

የይዘታ ማረጋገጫ ደብተሩ በሁለቱ ስም ይዘጋጃል።

5. ይህንን የሚቃረን ጠንካራ የጽሑፍ ማስረጃ እና ይበልጥ የሚያሳምን ምክንያት ካልቀረበ በስተቀር የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር በስሙ ተዘጋጅቶ የተሰጠው ማንኛውም ሰው የመሬቱ ሕጋዊ ባለይዘታ እንደሆነ ይገመታል።
6. በዚህ አዋጅ መሠረት የገጠር መሬትን ከሚያስተዳድረው አካል ተፈላጊው የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር ሳይሰጠው በክልሉ ውስጥ በገጠር መሬት ሲጠቀም የተገኘ ማንኛውም ሰው ከቃል ማስጠንቀቂያ ጀምሮ መሬቱን እስከ ማስለቀቅ ለመድረስ የሚችል እርምጃ ይወሰድበታል።
7. የወል መሬት ተጠቃሚዎች የሆኑ ባለይዘታዎች ይህንን የሚያመለክት የመሬት ይዘታ ማረጋገጫ ደብተር በስማቸው ተዘጋጅቶ በቀበሌ አስተዳደር ጽ/ቤት ይቀመጣል።
8. የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (7) ድንጋጌ እንደተጠበቀ ሆኖ በማናቸውም መንገድ ቢሆን ያለፈቃድ በግለሰቦች ይዘታ ስር የተያዘ የወል መሬት ሁኔታ ተጣርቶ ወደ ነበረበት የወል ይዘታነት ይመለሳል። ያለ አግባብ ሲጠቀምበት የቆየ ሰው መኖሩ ከተደረሰበትም በፍትሐብሔርና በወንጀል ሕግጋት ይጠየቃል።
9. መንግስታዊ እና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማትን በሚመለከት የገጠር መሬት ይዘታ ማረጋገጫ ደብተር በስማቸው ተዘጋጅቶ ይሰጣቸዋል።
10. ለእማወራ ሴቶች (የቤተሰብ ኃላፊ ሴቶች) የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር /ሰርቲፍኬት/ እና የማሳ ካርታ በስማቸው ተዘጋጅቶ ይሰጣቸዋል።
11. ወላጆቻቸው በሞት የተለዩአቸው እድሜያቸው ከአስራ ስምንት ዓመት በታች የሆኑ ልጆች የመሬት ይዘታቸውን በሞግዚታቸው አማካይነት ተለክቶና ተመዝግቦ በልጆቹ ስም የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር/ሰርቲፍኬት/ እና የማሳ ካርታ ተዘጋጅቶ ይሰጣቸዋል።
12. አረጋዊያን፣ አካል ጉዳተኞች እና አቅመ ደካሞች በቦታው ተገኝተው ይዘታቸውን ማስለካትና ማስመዘገብ ካልቻሉ በህጋዊ ወክሎቻቸው አማካይነት ተለክቶና ተመዝግቦ በስማቸው ይዘታ ማረጋገጫ ደብተርና ካርታ ተዘጋጅቶ ይሰጣቸዋል።

16. ስለ መሬት ይዘታ ምዝገባ ስርዓት

1. በክልሉ ውስጥ የሚደረግ የገጠር መሬት ይዘታን የማረጋገጡ ተግባር በአንድ አካባቢ ያሉ ማሳዎችን አስገዳጅ በሆነ አሠራር በመደዳ በመለካትና በመመዝገብ ይከናወናል።
2. የምዝገባ ስርዓቱ እንደ ተገቢነቱ ማሳን መሠረት በማድረግ ይከናወናል።

17. ይዘታን የማረጋገጥ ሂደት

1. የገጠር መሬት ይዘታን የማረጋገጥ ሂደት ጉዳዩ በሚመለከተው በቀበሌ ውስጥ በሚኖረው ባለይዘታና አግባብ ባለው የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ኮሚቴ አማካኝነት በአካባቢው ነዋሪዎች በማረጋገጥ ይፈጸማል። ለዚህ ዓላማ የተመደበው ባለሙያም ሂደቱን ይከታተላል፣ ይደግፋል።
2. በቀበሌ ደረጃ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ኮሚቴ አባል ሆኖ በማገልገል ላይ የሚገኝ ማንኛውም ሰው የራሱ የሆነን ወይም የቅርብ የሥጋ ወይም የጋብቻ

ዘመዱን ይዞታ በማጣራት ሥራ ላይ አይሳተፍም። ተሳትፎ ቢገኝ እንኳን ተጣርቶ የተገኘው ማናቸውም አይነት መረጃ ውድቅ መደረግ ይኖርበታል።

ክፍል አራት

በገጠር መሬት የይዞታ መብትን ስለማስተላለፍ

18. ስለ ገጠር መሬት ኪራይ

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዞታ ራሱን ከይዞታው በማያፈናቅል ሁኔታ ከያዘው መሬት ለሌላ ለማንኛውም ሰው በኪራይ ውል ማስተላለፍ ይችላል። አንድ ባለይዞታ 0.5 ሄክታር መሬት አስቀርቶ ሌላውን ይዞታ የሚያከራይ እንደሆነ ኪራይ ከይዞታው የማያፈናቅል እንደሆነ ይገመታል።
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ የተደነገገው ቢኖርም ማንኛውም ሰው የይዞታ መብቱን ከግብርና ሥራ ውጭ ለሆነ ተግባር ማከራየት አይችልም።
3. ማንኛውም ዓይነት የገጠር መሬት ኪራይ ውል በጽሑፍ መደረግ ይኖርበታል።
4. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (3) መሠረት የሚደረገው የመሬት ኪራይ ውል ስምምነት የመሬቱን ስፋት፣ የኪራዩን ዘመን፣ የክፍያውን መጠንና የአከፋፈሉን ሁኔታ በግልጽ የሚያሳይ መሆን አለበት።
5. በግል ባለይዞታዎች መካከል በሚደረግ የመሬት ኪራይ ውል ስምምነት የሚከፈለው የኪራይ መጠን አከራይና ተከራይ በሚያደርጉት ድርድር የሚወሰን ይሆናል።
6. በኪራይ ውል ስምምነቱ ውስጥ እንደገና የማከራየት መብት ያለው ስለ መሆኑ በግልፅ ብያስቀምጡም ተከራይ በውል ያገኘውን መሬት ለሶስተኛ ወገን መልሶ ሊያከራየው አይችልም።
7. ማንኛውም የመሬት ኪራይ ውል ስምምነት እስከ ሁለት ዓመት ለሚዘልቅ ጊዜ የተደረገ ከሆነ መሬቱ ለሚገኝበት ቀበሌ መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ኮሚቴ ከዚያ ለበለጠ ጊዜ የተደረገ ከሆነ ደግሞ ለወረዳው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽ/ቤት ቀርቦ መመዘገብ ይኖርበታል።
8. በዚህ አዋጅ መሠረት ከፍተኛው የገጠር መሬት ኪራይ ውል ዘመን ቋሚ የፍራፍሬ ተክሎችን ወይም የተመረጡ የዛፍ ዝርያዎችን የተመለከተ እንደሆነ 25 ዓመት ሲሆን ዓመታዊ ሰብሎችን የተመለከተ ከሆነ ደግሞ 10 ዓመት ይሆናል።
9. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (8) ስር የተመለከተው ከፍተኛው የኪራይ ዘመን ጣሪያ መወሰኛ ድንጋጌ የውሉ ዘመን ሲያበቃ እንደገና ሊታደስ የሚችልበትን እድል የሚዘጋ አይሆንም።
10. የኪራይ ውል ስምምነቱ ሕጋዊ የውል ማቋቋሚያ ሁኔታዎችን አሟልቶ ካልተገኘ ወይም ተከራይ በተከራየው መሬት ላይ ጉዳት ካደረሰ ወይም ከስምምነታቸው ውጭ ፈጽሞ ከተገኘ ውሉ ፈራሽ ይሆናል።
11. በሕጋዊ አሳዳሪ ወይም በሞግዚት ጥበቃ ስር የሚተዳደሩ ሕፃናት፣ አረጋዊያንና በፍርድ የተከለከሉ ሰዎች ወይም የአእምሮ መታወክ ያለባቸው ስለመሆኑ በፍርድ

የተረጋገጠላቸው ባለይዘታዎች የመሬት ይዘታቸውን ሲያከራዩ ውሉ የእነርሱን ጥቅም በማይጎዳ ሁኔታ ስለመደረጉ ለማረጋገጥ ይቻል ዘንድ የቤተ-ዘመድ ጉባኤ የመከረብትና ውል ለመዋዋል ሥልጣን የተሰጠው አካል ያጸደቀው ሰነድ ከኪራይ ውሉ ጋር ተያይዞ ለምዝገባ መቅረብ ይኖርበታል።

19. ስለ ስጦታ

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዘታ የይዘታ መብቱን በክልሉ ውስጥ ለሚኖርና ከዚህ በታች ከተመለከቱት መመዘኛዎች መካከል ቢያንስ አንዱን ለሚያሟላ ሰው በስጦታ ማስተላለፍ ይችላል፡-
 - ሀ. በግብርና ሥራ ለሚተዳደር ወይም በዚህ ሥራ መተዳደር ለሚፈልግ ለቤተሰብ አባል፤
 - ለ. መረጃውን በጽሑፍ አረጋግጦ እስከሰጠ ድረስ በወቅቱ እየጠረው ላለና አገልግሎኛል ወይም እያገለገለኝ ነው ብሎ ላመነው በግብርና ሥራ ለሚተዳደር ወይም በዚህ ሥራ መተዳደር ለሚፈልግ ሌላ ማንኛውም ሰው፤
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) ፊደል ተራ ቁጥር (ለ) መሠረት የሚደረገው ስጦታ ሊጸና የሚችለው ስጦታ ተቀባዩ ባለይዘታውን በመጠር ላይ ያለ ወይም ሲንከባከብ የቆየ ስለመሆኑ “በቀበሌ ማኅበራዊ ፍርድ ቤት” በኩል በጽሑፍ አረጋግጦ ሲቀርብ ብቻ ይሆናል።
4. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) ሥር የተደነገገው ቢኖርም ባለይዘታው ያደረገው ስጦታ አካለ-መጠን ያልደረሱ ልጆቹን ወይም ሌሎች የቤተሰብ አባላትን መብት ሙሉ በሙሉ በሚጎዳ ወይም ለነርሱ በቂ ድርሻ በማያስቀር ሁኔታ የተከናወነ ከሆነ በሕግ ፊት ተቀባይነት አይኖረውም።
5. የመሬት ይዘታው በባልና ሚስት የተያዘ ሆኖ ሲገኝ ይህንኑ ለማስተላለፍ የተደረገው የስጦታ ውል የሚጸናው ባልና ሚስቱ ከተስማሙበት ብቻ ይሆናል።
6. ማንኛውም የስጦታ ውል ስምምነት በጽሑፍ መደረግ አለበት፤ በቃል የተደረገ የስጦታ ውል ስምምነት በሕግ ተቀባይነት አይኖረውም።
7. በጽሑፍ የተደረገ ማንኛውም የስጦታ ውል ስምምነት መሬቱ በሚገኝበት ወረዳ ላለው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ መመዝገብ ይኖርበታል።
8. ውሉ አግባብ ላለው የወረዳው ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ ከተመዘገበበት ቀን ጀምሮ የጸና ይሆናል።
9. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /8/ ስር የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ ባለ ይዘታውን ለመጠር መሬቱን በስጦታ የተቀበለ ማንኛውም ሰው በገባው ውል መሰረት ሰጪውን አለመጠሩ የተረጋገጠ እንደሆነ ሰጪው ጉዳዩን ወደ መደበኛ ፍርድ ቤት በማቅረብ ውሉን ማፍረስ ይችላል።

20. ስለ ውርስ

1. በዚህ አዋጅ መሠረት የገጠር መሬት ባለይዘታ የሆነ ሰው የይዘታ መብቶቹን

በግብርና ሥራ ለሚተዳደር ወይም በዚሁ ሙያ መተዳደር ለሚፈልግ ለቤተሰብ አባል በኑዛዜ ሊያስተላለፍ ይችላል።

2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ ስር የተደነገገው የይዘታ መብቶችን በኑዛዜ የማስተላለፍ ተግባር አካለ-መጠን ያላደረሰውን የተናዛዥን ልጅ ከህጋዊ ወራሽነት መብቱ የሚነቅል ወይም የተናዛዥን የትዳር ንደኛ ሕጋዊ መብት የሚጎዳ ሆኖ የታየ እንደሆነ በሕግ ፊት የሚጸና አይሆንም።
3. የኑዛዜ አደራረግ “በፍትሐብሄር” ሕግ ውስጥ እንደተደነገገው በግልጽ የሚካሄድ ኑዛዜ የሚሰጥባቸውን መስፈርቶች ማሟላትና አግባብ ላለው የወረዳ መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽ/ቤት ቀርቦ መመዘገብ ይኖርበታል።
4. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ እና (2) ስር የተደነገገው ቢኖርም ባለይዘታው በኑዛዜ ሳያወርስ የሞተ ወይም የሰጠው ኑዛዜ ፈራሽ ሆኖ የተገኘ እንደሆነ መብቱ እንደ ቅደም ተከታላቸው በግብርና ሥራ ለሚተዳደር ወይም በዚሁ ሥራ መተዳደር ለሚፈልግ የሚችል ልጆች፣ ወላጅ/ጆች ወይም ሕግ ለሚፈቅድለት ሌላ የቤተሰቡ አባል ይተላለፋል።
5. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ስር ከተጠቀሱት የሚችሉ ልጆች ወይም ከልጆቹ አንዱ ቀድመው ሞተው ወይም ሞቶ እንደሆነና ወደታች የሚቆጠሩ ተወላጆችን ትተው/ትቶ እንደሆነ እነዚሁ ተወላጆቻቸው የሚቹ የቤተሰብ አባል ሆነው ተገኝተው ካልወረሱ በስተቀር ቀድመው በሞቱት ልጆች ምትክ ሆነው እንዲወርሱ ይደረጋል።
6. ወላጆቻቸውን በሞት ያጡ ሕፃናት በጋብቻ ውስጥም ከጋብቻ ውጪ የተወለዱ መሆናቸው ግምት ውስጥ ሳይገባ የገጠር መሬት ይዘታን በመውረስ ረገድ እኩልና ያለ ልዩነት ይስተናገዳሉ።
7. ከአንድ በላይ የሆኑ ወራሾች በውርስ ያገኙትን የገጠር መሬት በሚከፋፈሉበት ጊዜ የእያንዳንዳቸው ድርሻ የአንድ ማሳ አነስተኛ የይዘታ መጠን በታች ሆኖ የተገኘ እንደሆነ መሬቱን በጋራ መጠቀም እንጅ መከፋፈል አይችሉም።
8. በዚህ አንቀጽ ከዚህ በላይ በሰፈሩት ድንጋጌዎች መሠረት ወራሽ ያልተገኘለት የትኛውም የገጠር መሬት ይዘታ ወደ መሬት ባንክ ገቢ ተደርጎ ለአዲስ አመልካቾች እንዲከፋፈል ይደረጋል።

21. የገጠር መሬት ይዘታን ከግል ባለሃብት ጋር በጋራ ስለማልማት

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዘታ መብቱን እንደያዘ ከግል ባለሀብቱ ጋር በጽሑፍ ተዋውሎ ይዘታውን በጋራ የማልማት መብት ይኖረዋል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) መሠረት የተደረገ ውል አግባብ ላለው የወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ መመዘገብ አለበት።

22. በመሬት የመጠቀም መብትን የብድር ዋስትና አድርጎ ስለማስያዝ

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዘታ ከ25 ዓመት ላልበለጠ ጊዜ የይዘታ መጠቀም መብቱን በሀገሪቱ ብሔራዊ ባንክ ዕውቅና ለተሰጠው ሕጋዊ የገንዘብ ተቋም የብድር ዋስትና አድርጎ ሊያስይዝ ይችላል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።

2. የብድር አሰጣጡ የይዘታውን የመልማት አቅምና የመሬቱን ጀረጃ ታሳቢ ያደረገ ይሆናል።
3. ተበዳሪው በብድር ውሉ ውስጥ በተጠቀሰው የጊዜ ገደብ ዕዳውን ያልከፈለ እንደሆነ አበዳሪው በብድር ውሉ ለተጠቀሰው ጊዜ በመሬቱ የመጠቀም መብት የሚኖረው ሆኖ የተገኘ እንደሆነ የዚህ መብቱ ወሰን በመሬቱ ላይ ከተሰጠው የመጠቀም መብት ያለፈ ሊሆን አይችልም።
4. አበዳሪው መሬቱን ራሱ የማያለማውና ከዚህ የተነሳ ለሶስተኛ ወገን በኪራይ የሚያስተላልፈው ከሆነ መሬቱን ከአበዳሪው በውል ለመውሰድ እስከ ተስማማ ድረስ ተበዳሪው ቅድሚያ ይሰጠዋል።
5. በገጠር መሬት የመጠቀም መብት መያዣ የተደረገበት ማንኛውም ውል ባበዳሪው ተቋም መመዘገብ አለበት፤ ይኸው የተመዘገበው የኪራይ ውል አንድ ቅጅ መሬቱ ለሚገኝበት ወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ ከባለይዘታው የግል ማህደር ጋር መያያዝ ይኖርበታል።
6. መሬቱ የባልና ሚስት የጋራ ይዘታ ሆኖ ስገኝ ብድሩ በሁለቱ ፈቃድ ላይ ተመስርቶ መፈጸም ይኖርበታል።
7. የዚህ አንቀጽ ድንጋጌ ብኖርም የገጠር መሬት ባለይዘታ በመሬት የመጠቀም መብትን የብድር ዋስትና አድርጎ ማስያዝ የሚችለው ራሱን ከይዘታው በማያፈናቅል ሁኔታ 0.5 ሄክታር በላይ ባለው ይዘታ መጠን ላይ ብቻ ነው።

23. ይዘታን ስለመለዋወጥ

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዘታ ማሳወን በቀበሌዉ ወይም በሌላ ቀበሌ ውስጥ ከሚገኝ ሌላ ባለይዘታ ጋር መለዋወጥ ይችላል።
2. የመሬት ልዉዉጥ በሚደረግበት ጊዜ የመሬት የመልማት አቅም መነሻ ያደረገ መሆን አለበት።
3. አነስተኛ ማሳዎች ለልማት አመቺ ይሆኑ ዘንድ የገጠር መሬት ባለይዘታዎች በተናጠል ይዘታዎቻቸውን ከታ ገጠም ለማድረግ የሚያስችል ስምምነት ሊያደርጉ ይችላሉ።
4. የተናጠል ይዘታዎቻቸውን ከታ ገጠም ለማድረግ አስበው የገጠር መሬት ልውውጥ ለሚያደርጉ ባለይዘታዎች የተለየ ማበረታቻ ልሰጣቸው ይችላል።
5. መሬቱ የባልና ሚስት የጋራ ይዘታ ሆኖ ስገኝ ልውውጡ በሁለቱ ፈቃድ ላይ ተመስርቶ መፈጸም ይኖርበታል።
6. ከዚህ በላይ በሰፈሩት ድንጋጌዎች መሠረት በባለይዘታዎች መካከል የሚደረግ ማናቸውም የልውውጥ ውል አግባብ ላለው የወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት ቀርቦ መመዘገብ አለበት።

24. የገጠር መሬት ይዘታን ለሕዝብ ጥቅም ስለ ማስለቀቅ

1. የገጠር መሬት ባለይዞታ ለህዝብ ጥቅም ሲባል ይዞታውን እንዲለቅ ሲደረግ በመሬቱ ላይ ላደረገው ማሻሻያና ላሰፈረው ንብረት ተመጣጣኝ ካሳ በቅድሚያ ይከፈለዋል። በለቀቀው መሬት ምትክ ተለዋጭ መሬት እንዲያገኝ ይደረጋል።
2. ከዚህ በላይ የተመለከተው ድንጋጌ ለሕዝብ ጥቅም ሲባል የመሬት ይዞታ የሚለቀቅበት፣ ካሳ የሚከፈልበት እና ተነሿዎች መልሰው የሚቋቋሙበትን ሁኔታ በምደነገገው ሕግ መሠረት ተፈጻሚ ይሆናል።

ክፍል አሚስት

ስለመሬት አጠቃቀም ዕቅድ አዘገጃጀትና አተገባበሩ

25. መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ስለማዘጋጀት

1. የክልሉ መሬት አስተዳደር እና አጠቃቀም ተቋም አገር አቀፉን የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መነሻ በማድረግ ወይም ከራሱ ነባራዊ ሁኔታዎች በመነሳት በክልሉ ውስጥ የሚተገበር መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ያዘጋጃል። በክልል ደረጃ የሚዘጋጀው መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መስፈርቱ ከ 1:250,000 ያነሰ መሆን የለበትም።
2. የአያንዳንዱ ዞን ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት የክልሉን የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መሠረት በማድረግ በዙኑ ነባራዊ ሁኔታ የሚተገበ የራሱን መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ያዘጋጃል። የዙኑ መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መስፈርት ከ 1:100,000 ማነስ የለበትም።
3. የአያንዳንዱ ወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት በውስጡ የታቀፈበትን ዞን የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መሠረት በማድረግ እንደ ወረዳው ነባራዊ ሁኔታ የሚተገበር የራሱን መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ያዘጋጃል። የወረዳ መሪ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መስፈርት ከ1:50,000 ማነስ የለበትም።

26. አሳታፊ የቀበሌ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ዝግጅት

1. በክልሉ ውስጥ የሚገኙ ሁሉም ቀበሌዎች አሳታፊ የቀበሌ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ማዘጋጀት አለባቸው። የቀበሌ መሬት አጠቃቀም ዕቅድ መስፈር ከ1:5,000 እስከ1:10,000 ይሆናል።
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) የተደነገገው ቢኖርም አርብቶ አደሩና ከፊል አርብቶ አደሩ ለግጦሽ በሚጠቀምባቸው አካባቢዎች የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መስፈርቱ 1:20,000 ድረስ ሊዘጋጅ ይችላል።
3. የቀበሌ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ለማዘጋጀት የቴክኒክ ስራውን በበላይነት የሚመራ የመሬት አጠቃቀም ፕላንና ቁጥጥር የቴክኒክ ኮሚቴ በሁሉም ወረዳዎች መቋቋም አለበት።
4. በቀበሌ ደረጃም ፕላኑን ከበለሙዎች ጋር በመተባበር የሚሠሩና ጎጂ የመሬት አጠቃቀም ላይ ቁጥጥር የሚያደርጉ ከተለያዩ የህብረተሰብ ክፍል ስብጥር የተወጣጡ ከ15-25 አባላት ያሉበት ኮሚቴ በሁሉም ቀበሌዎች መቋቋም ይገባዋል።
5. የቀበሌ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ዕቅዶች በቀበሌው ህዝብ ምክር ቤት ቀርቦ መጽደቅ ይኖርበታል።

6. የቀበሌ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ከተጠናቀቀ በኋላ ለግለሰብ የመሬቱ ተጠቃሚ የማሳ ላይ የመሬት አጠቃቀም ፕላን ተዘጋጅቶ ከይዘታ ማረጋገጫ ደብተር ጋር ተያይዞ መሰጠት አለበት።
7. የወል መሬቶች የመሬት አጠቃቀም ፕላን በጋራ ተጠቃሚዎች ወይም በቀበሌ አስተዳደር ስም ተዘጋጅቶ ከወል ይዘታ ማረጋገጫ ደብተር ጋር ተያይዞ መሰጠት አለበት።
8. ሁሉም ቀበሌዎች መሬቱን ለመንከባከብና ለመጠበቅ የሚያስችል ከአካባቢያቸው ባህል ጋር የተዛመደ እንደየተጨባጭ ሁኔታቸው የሚፈጸም የመሬት አጠቃቀም የመተዳደሪያ ደንብ ማዘጋጀት መተግበር አለባቸው።
9. የትኛውም የገጠር መሬት ለአንድ ለተወሰነ አገልግሎት እንዲውል ሲደረግ፡-
 - ሀ. የተሻለ የኢኮኖሚ ጠቀሜታ የሚሰጥ መሆኑ፤
 - ለ. በአካባቢ ላይ የሚያስከትለው ተጽእኖ አለመኖሩ ወይም ተጽእኖው አነስተኛ ሆኖ መገኘቱ፤
 - ሐ. አገልግሎቱ በተጠቃሚዎች ዘንድ ተቀባይነት ያለው መሆኑ እየተረጋገጠ መሆን ይኖርበታል።
10. የቀበሌ የመሬት አፈር ዓይነትና ሌሎች የመሬት ጠባዮቹን መሠረት በማድረግ የመልማት አቅም ደረጃ ይሰራለታል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
11. እያንዳንዱ ማሳ የመሬቱን የመልማት አቅም መነሻ በማድረግ አካላዊ የመሬት ዋጋ ትመና መስራት አለበት።

27. የመሬት አጠቃቀም እቅዶችን ወቅታዊ ስለማድረግ

1. በክልል፣ በዞንም ሆነ በወረዳ ደረጃ የሚዘጋጁ መሪ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅዶች እንደተገቢነቱ አገር-አቀፉን ዕቅድ ወይም የየአስተዳደር እርካታን ዕቅዶች ታሳቢ በማድረግ ከ10 እስከ 15 ዓመት በሚሆን ጊዜ ውስጥ ወቅታዊ መደረግ ይኖርባቸዋል።
2. በአካባቢ ደረጃ የሚዘጋጁ አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ እንደአስፈላጊነቱ የሚከለክሉትና ወቅታዊ የሚደረግበት ጊዜ ገደብ በደንብ ይወሰናል።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ እና /2/ ስር የተደነገገው ቢኖርም በማናቸውም ሁኔታ ቢሆን ውኃ-አዘል መሬቶች፣ እንዲሁም ተፈጥሯዊ፣ ባህላዊና ሃይማኖታዊ ቅርሶች እና የመሳሰሉት ስፍራዎች ባሉበት ሁኔታ በአግባቡ ተጠብቀው መያዝና መልማት ይኖርባቸዋል።

28. ወቅታዊ የመሬት አጠቃቀምን መቀየር የተከለከለ ስለመሆኑ

1. በጥናት ላይ ተመስርቶ ካልሆነ በስተቀር በማናቸውም የገጠር መሬት ይዘታ ላይ ገቢራዊ በመደረግ ላይ ያለ ወቅታዊ የአጠቃቀም ዕቅድ በዘፈቀደ አይቀየርም። ሆኖም ይህ ድንጋጌ ተዳፋትነታቸው ከ50 ፐርሰንት በላይ የሆኑ የመሬት ይዘታዎች ወደ ቋሚ ተክሎች ማልሚያነት ከማሸጋገር የሚከለክል አይሆንም።

2. በእርሻ፣ በግጦሽ፣ በወልና በደን መሬቶች ላይ ማናቸውንም አይነት አዲስ ግንባታ ማካሄድ የተከለከለ ነው።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ ድንጋጌ ስር የተመለከተው የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ተዘጋጅቶ ባልተሰጠበት አካባቢ አርሶ አደሩ በመሬት ይዞታ ማረጋገጫ ደብተሩ ላይ ባስመዘገበው ይዞታ ውስጥ ለራሱና ለአካለ-መጠን ለደረሱ ልጆቹ በሚበቃ መጠን በቤተሰቡ አባላት ስም ባስመዘገበው ይዞታ ውስጥ የመኖሪያ ቤት ከመገንባት አይታገድም።

ክፍል ስድስት

ከገጠር መሬት አጠቃቀም ጋር ተያያዥነት ስላላቸው ግዴታዎች

29. የገጠር መሬት ተጠቃሚዎች ግዴታ

1. ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ በዚህ አዋጅ መሠረት የሚከተሉት ዝርዝር ግዴታዎች ይኖሩበታል፡-
 - ሀ. በይዞታው ስር ያለውን ወይም በኪራይ ያገኘውን መሬት የመንከባከብና አካባቢውን የመጠበቅ፤
 - ለ. በመሬቱ ዙሪያ አስቀድመው የበቀሉ ነባር እፅዋት ቢኖሩ ዝርያቸው እንዳይጠፋ እነዚህን የመንከባከብ፤
 - ሐ. የራሱንም ሆነ የአጎራባች ባለይዞታዎችን ማላ በማይጎዳ ሁኔታ በመሬቱ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ የሌላቸው ይልቁንም የአፈር ለምነቱን የሚያሻሽሉና ለአካባቢ ደህንነት ተስማሚ የሆኑ ዛፎችን የመትከልና በተገቢው ሁኔታ ተንከባክቦ የማሳደግ፤
 - መ. ለእርሻ አገልግሎት የሚወል መሬት ዙሪያ ባሕር ዛፍ ማስወገድ እና ያለመትከል፤ ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
 - ሠ. የመሬት ተዳፋትነታቸው ከ31 በመቶ እስከ 60 በመቶ የሆኑ መሬቶችን ለዓመታዊ ሰብሎች ልማት ለማዋል ይቻል ዘንድ እንደአስፈላጊነቱ ተስማሚ የሆኑ የአፈር ጥበቃ ሥራዎችን የማከናወን፤
 - ረ. ተገቢ ባልሆነ የአስተራረስ ዘዴና ባልተመከረባቸው ዛፎች ተከላ ሳቢያ የወሃ ምንጮች እንዳይደርቁ የጥንቃቄ እርምጃዎችን የመውሰድ፤
 - ሰ. የወል መሬት ይዞታዎችን ድንበር ማክበር፤ በወሰን የተከለሉ ሌሎች መሬቶችን ድንበር ያለመጋፋትና ተለይተው የሚታወቁ የሕዝብ መንገዶችን ያለመዘጋት፤
 - ሸ. ይዞታውን በመሬት አጠቃቀም ዕቅዱ መሠረት ይጠቀምበት ዘንድ አግባብ ባለው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት አማካኝነት በጽሑፍ መመሪያ ሲሰጠው ይህንኑ አክብሮ የመፈጸም፤
 - ቀ. በመሬቱ አካባቢ የሚገኙ የዱር እንስሳትና አእዋፍ እንዳይታወኩ ወይም እንዳይጎዱ ተገቢውን የጥንቃቄ እርምጃ የመውሰድ፤

በ. መሬቱ እንዲለካ ወይም የቅየሳ ሥራ እንዲከናወንበት አግባብ ባለው አካል ሲጠየቅ ለዚህ አድራጎት የመተባበር፤

ተ. የመሬቱ ባለይዘታ ራሱ ከሆነ የባለይዘታነት ማረጋገጫ ደብተር በሚሰጥበት ጊዜ ይህንኑ ተከታትሎ የመውሰድ፤

ቸ. የመሬት ይዘታ መብቱን በማናቸውም ምክንያት በሚያጣበት ጊዜ ለዚህ የተሰጠውን የይዘታ ማረጋገጫ ደብተር አግባብ ባለው አካል ወዲያውኑ የመመለስ።

ኀ. እነዚህን የመሳሰሉ ሌሎች ግዴታዎች።

2. የገጠር መሬት ተጠቃሚ የሆነ ማንኛውም የግል ባለሃብት ወይም የኢንቨስትመንት ተቋም በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /1/ ድንጋጌ ስር ከሰፈሩት አጠቃላይ ግዴታዎች በተጨማሪ ለተፈቀደለት የመሬት ይዘታ ተገቢውን የአጠቃቀም እቅድ በማዘጋጀት ሥልጣኑ ለሆነው የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አካል አቅርቦ የማስጸደቅና በዚህ እቅድ መሠረት መሬቱን በጥቅም ላይ የማዋል ግዴታ አለበት።

3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት ተዘጋጅቶ የሚቀርበው የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ የኅብረተሰቡን ጤንነት፣ የአካባቢውን ደህንነትና የራሱን የመሬቱን ለምነት አጠባበቅ ግምት ውስጥ ያስገባ መሆን ይኖርበታል።

4. ተዳፋትነታቸው ከ8-30 በመቶ በሆነ የገጠር መሬቶች አካባቢ የተጠቃሚዎች የመሬት አያያዝ የአፈር ክለትን የሚቀንስ እና በእርጥበት-አጠር አካባቢዎች ውኃን የመያዝ ስልትን የተከተለ መሆን አለበት።

5. ተጠቃሚዎች ተዳፋትነታቸው ከ31-60 በመቶ የሆኑ የገጠር መሬቶችን ለዓመታዊ ሰብሎች ልማት ማዋል የሚችሉት አግባብነት ባላቸው የአፈርና ውሃ እቅብ ቴክኖሎጂዎች በመደገፍ ብቻ ይሆናል።

6. ተጠቃሚዎች ተዳፋትነታቸው ከ60 በመቶ በላይ የሆኑ የገጠር መሬቶችን ከእርሻና ከልቅ ግጦሽ አገልግሎት ነጻ በማድረግ ለዛፍ፣ ለቋሚ ተክሎች፣ ለእንስሳት መኖ ልማትና እንደ ሁኔታው ለቱሪስት መስብስት ብቻ ማዋል ይኖርባቸዋል።

7. የመሬት ተጠቃሚዎች በማናቸውም ዓይነት ተዳፋትነት የሚገኝንና ክፉኛ የተጎዳ የገጠር መሬት ከሰውና ከእንስሳት ንክኪ ነጻ በማድረግ እንዲያገግምና ይኸው ሲረጋገጥ ብቻ በተለይ በሚወጣለት የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ላይ ተመስርቶ ጥቅም እንዲሰጥ ማድረግ ይኖርባቸዋል።

8. የአካባቢው ማኅበረሰብ በጋራ ትብብር እንደ ፊዚካላዊና ስነ-ሕይወታዊ ያሉ ሥራዎችን በማከናወን ቦረቦራማ የሆኑና ክፉኛ የተጎዱ የገጠር መሬቶች መልሰው እንዲያገግሙና በጥቅም ላይ እንዲውሉ የማድረግ ኃላፊነት ይኖርበታል። በተለይም ኮረብታማ በሆኑ አካባቢዎች በወል ወይም እንደ ሁኔታው በግል የተያዙ ሆነው በቦረቦር የተጎዱ የገጠር መሬቶች እንዲያገግሙና መልሰው እንዲለሙ መደረግ ይኖርባቸዋል።

9. የገጠር መሬት ተጠቃሚዎች በተፈጥሮ የሚፈሱ ውኃዎች የታችኛውን ማሳ በማይጎዳ አኳኋን እንዲፋሰሱ የማድረግ ግዴታ አለባቸው።

10. በክልሉ ውስጥ የሚገኙ ውኃ-አዘል የገጠር መሬቶች በየአካባቢው ማኅበራሰብ ጥረትና ጉዳዩ በሚመለከተው አካል የሙያ ድጋፍ ተከልለው መጠበቅ ይኖርባቸዋል።
11. የውኃ ዳርቻዎችና ቦረቦር መሬቶች በጥናት እየተለዩ በተወሰነ እርቀት ከእርሻ እንቅስቃሴ ተከልለው መጠበቅ አለባቸው፤ ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
12. በገጠር መሬት ላይ የመሰረተ-ልማት አውታሮችንና አዳዲስ የሠፈራ ፕሮግራሞችን የሚያስፈጽሙ አካላት የአካባቢ ደህንነትንና ተያይዘው ሊከሰቱ የሚችሉ ችግሮችን የመግቻ ስልቶችን ነድፈውና በዕቅዶቻቸው ውስጥ አካተው ገቢራዊ ማድረግ ይኖርባቸዋል።
13. ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ በክልሉ መንግሥት አማካኝነት የሚቀርቡ የተሻሻሉ ባህላዊና ሳይንሳዊ የመሬት አያያዝና አጠቃቀም ዘዴዎችን ተቀብሎ በሥራ ላይ የማዋልና የእርሻም ሆነ የግጦሽ መሬቶችን ምርታማነት የመጠበቅና የማሳደግ ግዴታ አለበት።
14. ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ በዚህ አዋጅ መሠረት ከተፈቀደለት የይዘታና የመጠቀም መብት በላይ አስፋፍቶ እላፊ እንዳይዝ ተከልክሏል።
15. ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ መሬቱን በሕግ ለተከለከለ ለማናቸውም ተግባር ሊያውለው አይችልም፤ ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።
16. ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ ማሳወን አደገኛ ከሆኑ መጤና ተስፋፊ አረሞች መከላከልና መጠበቅ አለበት።

30. ግዴታን አለመወጣት ስለሚያስከትለው ተጠያቂነት

1. በዚህ አዋጅ አንቀጽ 29 ስር የተመለከተውን ወይም ይህንን አዋጅ ለማስፈጸም ወደፊት በሚወጡት ደንቦችና መመሪያዎች ውስጥ የሚደነገጉትን የትኛዎቹንም ግዴታዎች ያልተወጣ ማንኛውም የገጠር መሬት ባለይዘታ እንደ ቅደም ተከተል መሠረት የሚከተለው አስተዳደራዊ እርምጃ ይወሰዳል።

ሀ. በቅድሚያ የቃል ማስጠንቀቂያ ይሰጠዋል።

ለ. የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ ይሰጠዋል።

ሐ. የተሰጠውን ማስጠንቀቂያ ተቀብሎ ስህተቱን ሊያርም ያልቻለ ወይም ለማረም ፈቃደኛ ሆኖ ያልተገኘ ሆኖ ስገኝ በመሬቱ የመጠቀም መብቱን ለተወሰነ ጊዜ ከማገድ ጀምሮ መሬቱን ሙሉ በሙሉ እንዲለቅ የሚደርስ እርምጃ ይወሰዳል። ዝርዝሩ በደንብ ይወሰናል።

2. ከዚህ በላይ የሰፈሩት ድንጋጌዎች ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት መሬታቸውን ለመንከባከብ በተሳናቸው ባለይዘታዎች ላይ ተፈጻሚነት አይኖራቸውም።

3. የወል መሬት ተጠቃሚ የሆነ ማንኛውም ሰው መሬቱን ለመንከባከብ ከሌሎች አቻ ተጠቃሚዎች ጋር አልተባበርም ያለ እንደሆነ ሕግ ባለማክበር ምክንያት እንደ ቅደም ተከተሉ የቃል ወይም የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ እንዲሰጠው ወይም እንዲደርሰው ይደረጋል።

4. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (3) ስር የተደነገገው ማስጠንቀቂያ ከተሰጠው በኋላ ጥፋቱን በተመሳሳይ ሁኔታ ከደገመ የወል መሬቱን ሙሉ በሙሉ እንዳይጠቀም ለተወሰነ ጊዜ ከማገድ ጀምሮ ለዘለቄታው እስከ መከልከል የሚደርስ አስተዳደራዊ እርምጃ ሊወሰድበት ይችላል፤
6. በዚህ አዋጅ አንቀጽ 29 ስር የሰፈሩትን ማናቸውንም ግዴታዎችን ያላከበረ ማንኛውም የገጠር መሬት ተጠቃሚ ከወንጀል ተጠያቂነት በተጨማሪ ላደረሰው ጉዳት አግባብ ባላቸው የፍታብሔር ሕግ ድንጋጌዎች መሠረት ካሳ እንዲከፍል ሊወሰንበት ይችላል፤
7. በዚህ አዋጅ መሠረት የገጠር መሬት ባለይዘታ ወይም ተጠቃሚ የሆኑ መንግሥታዊ የሆኑ መሥሪያ ቤቶች፣ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የሃይማኖት ተቋማትና የብዙኃን ማህበራት ከዚህ በላይ በዚህ አንቀጽ ስር የሰፈሩትን ግዴታዎች ያልተወጡ እንደሆነ አግባብ ባላቸው የወንጀል እና የፍታብሔር ሕግጋት ድንጋጌዎች መሠረት በተመሳሳይ ተጠያቂዎች ይሆናሉ።

31. የይዘታ መብት ስለሚታጠባቸው ሁኔታዎች

በገጠር መሬት የመጠቀም መብት ያለው ማንኛውም ባለይዘታ ይዘታውን በሚከተሉት ምክንያቶች እንዲያጣ ሊወሰን ይችላል፡-

1. በዚህ አዋጅ አንቀጽ 24 በተደነገገው አግባብ ለሕዝብ ጥቅም ይውል ዘንድ አግባብ ያለው አካል የሚያሳልፈው ውሳኔ፤
2. መሬቱን ያለበቂ ምክንያት ለሁለት ዓመት ጦም አሳድሮ መገኘት፤
3. ይዘታውን በተዘጋጀው የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ መሠረት አለማልማትና ይኸው ዕቅድ ባልተዘጋጀላቸው አካባቢዎች ደግሞ መሬቱን በእንክብካቤ ካለመያዙ የተነሳ ከባድ ጉዳት አድርጎ መገኘት፤
4. የመሬት ይዘታ መብቱን በራሱ ፈቃድ የተወ ስለመሆኑ አግባብ ላለው ወረዳ ገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ጽህፈት ቤት በጽሁፍ በማሳወቅ፤

ክፍል ሰባት

በገጠር መሬት ላይ የሚነሱ ክርክሮችን ስለመፍታት

32. በገጠር መሬት ላይ የሚነሱ ክርክሮችን የማየት ስልጣን

1. በገጠር መሬት ላይ የሚነሱ ክርክሮችን በመጀመሪያ ደረጃ ሀ. ተከራካሪ ወገኖች ጉዳያቸውን በስምምነት እንዲፈቱ ይደረጋል።

ለ. ተከራካሪ ወገኖች በስምምነት መፍታት ካልቻሉ እራሳቸው በሚመርጧቸው አስማሚ ሽማግሌዎች አማካኝነት ጉዳያቸው እንዲታይ ይደረጋል።

1. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 (ሀ) እና (ለ) መሰረት ተከራካሪ ወገኖች አስማሚ ሽማግሌዎች በሚሰጡት የውሳኔ ሃሳብ ካልተስማሙ ተበዳይ ነኝ ባይ ይኸው ከታወቀበት ቀን ጀምሮ ባሉት 30 ቀናት ውስጥ ለአቅራቢያው ወረዳ ፍርድ ቤት ክስ ሊያቀርብ ይችላል።

2. የወረዳ ፍርድ ቤት በመጀመሪያ ደረጃ አይቶ ውሳኔ የሰጠበት ጉዳይ በ30 ቀናት ውስጥ ለከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሊቀርብበት ይችላል።
3. ይግባኝ የቀረበለት የከፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳውን ፍርድ ቤት ውሳኔ ካጸናው ውሳኔው የመጨረሻ ይሆናል።
4. ይግባኝ የቀረበለት የከፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳውን ፍርድ ቤት ውሳኔ ከሻረው ወይም ካሻሻለው ይግባኝ ለጠቅላይ ፍርድ ቤት ሊቀርብ ይችላል። ጠቅላይ ፍርድ ቤቱ የሚሰጠው ውሳኔ የመጨረሻ ይሆናል።
5. በመጨረሻ ደረጃ በተሰጡ የከፍተኛ ወይም የጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔዎች ላይ መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለ የሚል ወገን ለጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ሊያቀርብ ይችላል።

33. በውክልና ስለመከራከር

በክልሉ ፍትህ ቢሮና ሥር መዋቅር የታቀፉት አቃቤይነት ጨምሮ ለዚህ ሕዝባዊ አገልግሎት በሕግ እውቅና የተሰጠው የትኛውም አካል በገጠር መሬት የመጠቀም መብታቸውን ለማስከበር የመከራከር አቅም የሌላቸውን ወላጆቻቸውን ያጡ ሕፃናት፣ አካል ጉዳተኞች፣ አቅመ ደካሞች፣ ሴቶችና አረጋውያንን ወክሎ በመደበኛ ፍርድ ቤቶችም ሆነ አግባብ ባላቸው የአስተዳደር ተቋማት ፊት ሊከራከርላቸው ይችላል።

ክፍል ስምንት

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

34. የክልሉ ግብርና ቢሮ ኃላፊነት፣

1. አግባብ ያላቸውን አካላት በማስተባበርና አስፈላጊውን የሙያ ድጋፍ በመስጠት ይህን አዋጅ የማስፈጸም ኃላፊነት አለበት።
2. በዞን ደረጃ የተሰባሰቡና በየጊዜው በክትትልና በድጋፍ የሚገኙ መረጃዎችን መሠረት በማድረግ አዳዲስ ሀሣቦች እንዲነደፉና አስፈላጊም ሲሆን ይህ አዋጅ እንዲሻሻል ያደርጋል።
3. በፌዴራልና በክልል እንዲሁም በዞኖች መካከል የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም መረጃ ልውውጥ ሥርዓት እንዲዘረጋ ያደርጋል።
4. የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓትን የሚያስፈጽሙ ተቋማት በተዋረድ እንዲቋቋሙና የተቋቋሙትም እንዲጠናከሩ የማድረግ ኃላፊነት አለበት።
5. በቀበሌ ደረጃ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ኮሚቴ የማዋቀር ኃላፊነት አለበት። ዝርዝሩ በህግ ይወሰናል።
6. የተሻለ የገጠር መሬት አጠቃቀም ሥርዓትን ለማስፈን የሚያስችል የሰፈራ፣ የመንደር ምስረታና የማህበራዊ አገልግሎቶች የሚስፋፉበትን ስሌት እንዲነደፍ ያደርጋል።

35. የመተባበር ግዴታ

ማንኛውም ሰው ለዚህ አዋጅ አፈጻጸም አግባብነት ካላቸው ባለሥልጣናት ጋር የመተባበር ግዳታ አለበት።

36. ስለ ቅጣት

ማንኛውም ሰው ይህን አዋጅ ወይም አዋጁን ለማስፈጸም የወጡ ደንቦችንና መመሪያዎች ጥሶ ሲገኝ አግባብ ባለው የወንጀል ሕግ መሠረት ይቀጣል።

37. ስለ ይርጋ

1. የገጠር መሬትን በወረራ ወይም በሌላ በማናቸውም ሕገ-ወጥ መንገድ ይዞ በመገልገል ላይ የሚገኝ ማንኛውም ሰው መሬቱን እንዲለቅ በማንኛውም ሌላ ሰው ወይም ሥልጣን ባለው የመንግሥት አስተዳደር አካል ሲጠየቅ ወይም በመደበኛ ፍርድ ቤት ሲከሰስ የይርጋ ጊዜ ገደብን በሥነ-ስርዓት መቃወሚያነት ሊያነሣ አይችልም።
2. የትኛውም የገጠር መሬት ይዞታ በምዝገባ ሂደት ተረጋግጦ የተያዘ መረጃ የመጨረሻ ሆኖ ለዚሁ በተቋቋመው መዝገብ ውስጥ ከመግባቱ በፊት ቅሬታ ያለው ወገን ቢኖር አቤቱታ የሚያቀርብበት ስነ-ስርዓትና የጊዜ ገደብ በደንብ ይወሰናል።
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /2/ መሠረት የሚወሰነው የጊዜ ገደብ ከ6 ወር ሊበልጥ አይችልም።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ /3/ ስር የተደነገገው የጊዜ ገደብ ካለፈ በኋላ ማንኛውም ባለይዘታ የተመዘገበውን መረጃ በሚመለከት የሚያቀርበው ተቃውሞ ተቀባይነት አይኖረውም። ሆኖም ክፍ ብሎ በተወሰነው የጊዜ ገደብ ውስጥ ቅሬታውን ሳያቀርብ የቀረው ከአቅሙ በላይ በሆነ ምክንያት መሆኑን በበቂ ማስረጃ ማስረዳት ከቻለ መብቱን መጠቀም ይችላል።

38. ተፈጻሚ ስለማይሆኑ ሕጎች፣

1. ይህን አዋጅ የሚቃረን ማንኛውም ሕግ ወይም ልማዳዊ አሠራር በዚህ አዋጅ የተደነገጉትን ጉዳዮች በተመለከተ ተፈጻሚነት አይኖረውም።
2. በዚህ አዋጅ አንቀጽ ያልተሸፈኑ የገጠር መሬት ኪራይ፣ ስጦታ፣ ውርስና ሌሎች ፍትሀብሔር ነክ ጉዳዮችን በተመለከተ እንደነገሩ ሁኔታ አግባብነት ያላቸው የፍትሀብሔር ሕግ ድንጋጌዎች ተፈጻሚነት ይኖራቸዋል።

39. ደንብና መመሪያ የማውጣት ሥልጣን፣

1. የክልሉ መስተዳድር ምክር ቤት ይህን አዋጅ ለማስፈጸም ደንብ ሊያወጣ ይችላል።
2. የክልሉ ግብርና ቢሮ በዚህ አዋጅና አዋጁን ተከትሎ በሚወጣው ደንብ መሠረት የአፈጻጸም መመሪያዎችን ሊያወጣ ይችላል።

40. የመሸጋገሪያ ድንጋጌ

ግልጽ በሆነ ድንጋጌ ሌላ ሁኔታና መስፈርት በዚህ አዋጅ ካልተገለጸ በስተቀር ይህ አዋጅ ከመፅናቱ በፊት በነበረው ሕግ መሰረት ተገኝተው የነበሩ ሕጋዊ መብቶች እና ውጤቶች በዚህ አዋጅም ፀንተው የሚቀጥሉ ናቸው።

41. አዋጅ የሚጠይቅ ጊዜ

ይህ አዋጅ በክልሉ ምክር ቤት ከጸደቀበት ታህሳስ 15 ቀን 2016 ዓ.ም ጀምሮ የፀና ይሆናል።

አርባ ምንጭ

ታህሳስ 15 ቀን 2016 ዓ.ም

ጥላሁን ከበደ

የደቡብ ኢትዮጵያ ክልላዊ መንግስት ርዕሰ መስተዳድር